herpy

SKÖLDPADDOR

Grekisk landsköldpadda

Testudo hermanni

Testudo hermanni är en liten, gul och svart landsköldpadda från Sydeuropa och en av de mest hållna sköldpaddorna i Europa. Den hör hemma utomhus på sommaren, håller vintervila, lever av vilda örter och kan bli många decennier gammal.

Familj: Testudinidae Engelska: Hermann's Tortoise

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**13-25 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**30-80 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Halvöken och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**200 × 100 × 40 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**22-30 °C**
Värmeplats	**32-38 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**40-70 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Vintervila	**4-6 °C** 8-16 veckor
Föda	**Växter**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**96-144 mån.**
Kullstorlek	**1-15 ägg**
Kullar per år	**1-3**
Inkubation	**55-85 dagar** vid 26-32 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga A**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Testudo hermanni är en liten till medelstor landsköldpadda med en högt välvd ryggsköld i gult och svart. Färgerna är starkast hos unga djur och bleknar med åldern. Käkarna har en hornskida utan tänder, och svansen slutar i en hornig tagg. Hanen har en lång, tjock svans och en lätt ihålig buksköld, medan honan har en kortare svans och en platt buksköld.

Arten förekommer i två former. Den västliga formen (*T. h. hermanni*) blir sällan över 18 cm, och hanarna är ofta bara 13 cm. Den östliga formen (*T. h. boettgeri*) blir större, typiskt 18-23 cm och undantagsvis upp till 28 cm och 3-4 kg, med en plattare och mer avlång sköld. Måtten är sköldlängden (carapax), mätt i rak linje, inte djurets totala längd. Korsningar mellan de två formerna förekommer i handeln, så fråga efter djurets ursprung.

Arten beskrevs av Gmelin 1789 och är uppkallad efter naturforskaren Jean Hermann från Strasbourg. Den är nära släkt med *Testudo horsfieldii*, och det har föreslagits att flytta den till ett annat släkte, men den förs fortfarande i *Testudo*. Den kan förväxlas med *Testudo graeca*, som har en odelad svanssköld och en tydlig hornsporre på varje lår. Arten är långlivad och kan

bli 70-80 år eller äldre.

Utbredning och livsmiljö

Testudo hermanni lever i Sydeuropa. Den västra formen finns i östra Spanien, södra Frankrike, på Korsika, Sardinien och Sicilien och i södra och centrala Italien. Bestånden på Mallorca och Menorca härstammar från införsel. Den östra formen finns längs Balkankusten från Kroatien och Bosnien-Hercegovina över Montenegro och Albanien till Grekland och vidare genom Nordmakedonien, Serbien, Rumänien och Bulgarien till den europeiska delen av Turkiet vid Svarta havet.

Bestånden har gått tillbaka på grund av skogsbränder, uppodling och bebyggelse, och arten är bedömd som sårbar. Kartan visar bara den ursprungliga utbredningen.

> **Naturlig utbredning:** Spanien, Frankrike, Italien, Albanien, Kroatien, Bosnien och Hercegovina, Montenegro, Nordmakedonien, Serbien, Bulgarien, Rumänien, Grekland och Turkiet.

LIVSMILJÖ

Arten lever i medelhavsklimatets öppna landskap: buskage, snår, ängar, skogsbryn och torra sluttningar. På morgonen kommer den fram från ett lä under täta buskar och solar sig. I middagsvärmen söker den skugga igen och äter vidare sent på eftermiddagen. Födan är vilda örter, blad och blommor.

På vintern håller djuren vintervila, nedgrävda i ett läger av vissna löv under buskar eller ruttnande trä. I slutet av februari kommer de fram, och parningen följer kort efter. Honan gräver ett flaskformat bo i jorden och lägger äggen från maj till juli. Ungarna kommer fram efter de första höstregnen och håller sig de första fyra-fem åren inom några få meter från boet.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Testudo hermanni hör hemma utomhus under sommarhalvåret och mår dåligt i ett slutet glasterrarium. Från vår till höst ska den ha en solig, väldränerad utomhusinhägnad med lä, skugga och vilda växter, och en inhägnad kan aldrig bli för stor. Väggen ska vara ogenomskinlig, minst 30 cm hög och gå 20-30 cm ner i jorden, eftersom sköldpaddan gräver och försöker ta sig igenom allt den kan se igenom. Täck inhägnaden med nät om det finns rävar, råttor eller kråkfåglar i området.

Bottnen ska vara dränerad jord med gräs och örter. Inred med stenar, grenar och ett torrt, slutet gömställe mot regn. Ett litet växthus eller en drivbänk med en värmelampa ger värme på kyliga dagar och förlänger säsongen vår och höst, då vädret i Nordeuropa annars är för kallt.

Inomhus, under kalla perioder och på våren efter vintervilan, är ett öppet sköldpaddsbord bäst. Längden ska vara minst 8 gånger och bredden 4 gånger sköldlängden hos det största djuret. Mindre utrymme används ofta med framgång, men den vanliga rekommendationen är 8 × 4 gånger sköldlängden. För ett vuxet djur på 25 cm ger det 200 × 100 cm med sidor på omkring 40 cm. Det ska vara minst 10 % mer golvyta för den tredje och fjärde sköldpaddan. Använd 10 cm eller mer av en blandning av mull och sand utan gödsel, så att djuret kan gräva ner sig. Undvik fin sand och småsten, som djuren kan råka äta. Upp till tre ungar kan i början bo i en låda på 90 × 60 cm, men de ska ut i frisk luft och sol så snart vädret tillåter.

TEMPERATUR

På dagen ska det vara 22-30 °C, med en solplats under en värmelampa på 32-38 °C, så att djuret kan värma upp sig till minst 30 °C. På natten sjunker temperaturen till 15-20 °C, och värmen stängs av. Mät lufttemperaturen i skuggan och solplatsens temperatur under lampan efter ett par timmar.

Utomhus i Nordeuropa är en kall, våt sommar den största risken, eftersom djuren blir slöa, slutar äta och får luftvägsinfektion. Ge dem en solig placering och ett växthus eller en värmelampa som de kan söka sig till. Överhettning är minst lika farligt, så djuret ska alltid kunna komma i skugga.

Vintervila: Arten håller vintervila i naturen, och friska djur bör hålla det i fångenskap. Temperaturen ska ligga på 4-6 °C, så nära 5 °C som möjligt, i minst 8-10 veckor och högst 16 veckor, även för stora djur. Sjunker temperaturen mot 2,5 °C finns risk för frost, som kan göra djuret blint eller döda det, och över 10 °C under längre tid tär djuret på sina reserver. Se avsnittet om hälsa för förberedelse och kontroll.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kommer från ett sommartorrt klimat, och luftfuktigheten ska vara måttlig: 40-70 %, högst för ungar. Bottnen ska vara torr på ytan och något fuktig längre ner, så att djuret kan gräva ner sig i ett fuktigare lager. Ständigt blöt botten ger hud- och sköldinfektioner. Det ska alltid stå en låg, stabil skål med färskt vatten, och vattnet byts dagligen.

Ge dessutom ett ljummet bad på 10-15 minuter ett par gånger i veckan, särskilt åt ungar. Vattnet ska nå djuret till hakan. Badet får djuret att dricka och tömma blåsan, och det är viktigt före vintervilan och strax efter uppvaknandet.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

T. hermanni är dagaktiv och ska ha UVB för att bilda D3-vitamin och undvika bensjukdom. Använd ett T5-rör eller en kraftig UVB-lampa för ökenarter (Ferguson-zon 3, omkring 10-12 % UVB), monterad 25-40 cm över djuret. Byt ljuskällan enligt tillverkarens anvisning, eftersom UVB-utbytet sjunker långt innan lampan slocknar. En kvicksilverlampa ger värme och UVB på en gång och är lämplig för sköldpaddsbord.

Ljuset tänds 10-14 timmar om dagen och följer gärna årstiden. Utomhus i solen får djuren UVB direkt, men glas och plexiglas stoppar det mesta. Ge dem därför inte solbad bakom en ruta.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

T. hermanni är växtätare, och kosten ska vara fiberrik, proteinfattig och kalkrik. Grundfodret är vilda örter och blad: maskros, klöver, groblad, skräppa, mullbärsblad och nyttiga gräs, gärna nyplockade. Grönt från snabbköpet har för lite fiber och ges bara i små mängder. Variera, så att ingen enskild växt blir det enda fodret. Ge aldrig smörblommor, som är giftiga. Frukt, baljväxter, kött, hund- och kattfoder ger matsmältningsproblem, njurskador och för snabb tillväxt och hör inte till kosten.

Ha ett sepiaskal framme, så att djuret själv kan gnaga på det. Strö dessutom ett fosforfritt kalktillskott över fodret minst två gånger i veckan, oftare till unga djur och honor under äggläggningstiden. Färdigfoder för sköldpaddor kan användas som tillskott, men inte som grundfoder. Det matas dagligen under säsongen, och djuret ska inte pressas att växa snabbt: snabb tillväxt ger en knölig, pyramidformad sköld.

BETEENDE OCH HANTERING

Arten är lugn, men inget husdjur som ska tas upp och gosas med. Den lär sig känna igen sin skötare och kommer gärna när det finns mat. Hantera den bara när det är nödvändigt, och stötta alltid under bukskölden. Håll den lågt, så att ett fall inte skadar skölden.

Hanarna är territoriella, och parningen är hård: hanen jagar honan, stöter henne med skölden och biter henne i benen. Håll därför bara en hane per inhägnad, och ge honorna många gömslen och helst flera honor per hane. Djuret kan också hållas ensamt. Blanda inte arten med andra sköldpaddor, eftersom de kan smitta varandra med sjukdomar som de inte själva är sjuka av. På natten och i middagshettan ligger djuret i ett gömställe, i en sänka eller under buskar.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen är mindre än honan, har en längre och tjockare svans med en kraftig hornspets och en lätt ihålig bukskköld. Honan har en kortare svans och en platt bukskköld. Könet kan oftast ses när ungarna är omkring 10 cm och 3-4 år gamla, på svansens och analskjoldens form. Hos den östra formen lägger honorna de första kullarna vid 8-12 års ålder med en vikt på 800-1.200 g, och de första kullarna är ofta små. Djuren ska vara i god form innan de används i avel.

PARNING

Parningen sker framför allt strax efter vintervilan, men kan också ske sent på sommaren och på hösten. Hanen jagar honan, stöter och biter henne innan han bestiger henne. Håll ögonen på djuren, och skilj dem åt om honan skadas. Djur som inte har hållit vintervila kan också föröka sig, men en regelbunden vintervila hör till artens naturliga rytm. Ge honan platser där hon kan komma undan hanen. En hona kan lägga befruktade ägg i upp till två år efter en parning, även utan hane.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen från maj till juli, oftast på förmiddagen, och de flesta lägger 2-3 kullar under säsongen med omkring 20 dagars mellanrum. Antalet ägg beror på form och storlek: den västra formen lägger upp till 7 ägg per kull, ofta bara 1-3, medan stora honor av den östra formen lägger 3-8 och undantagsvis upp till 15. Hon gräver ett flaskformat bo på 8-10 cm i lös, fuktig jord på en solig plats, så ge henne en solig sluttning med djup, lös jord i inhägnaden. Hon är orolig dagarna före och går omkring och skrapar.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt, utan att vändas, till askar med torr vermikulit och ett par lufthål, i en kläckare med en luftfuktighet på 70-80 %. Vid 30-32 °C kläcks de efter 55-60 dagar, vid 26 °C efter omkring 83 dagar. Konstanta temperaturer under 23 °C och över 34 °C dödar fostren.

Könet beror på temperaturen. Under omkring 30 °C blir det övervägande hanar, över 32-33 °C övervägande honor, och vid omkring 31,5 °C blir fördelningen jämn. Siffrorna är uppmätta på den östra formen. Ägg som lagts av unga honor och mycket små ägg kläcks sämre. Ge ägg som inte kläcks i tid ett par veckors extra tid innan de kasseras.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna har en sköldlängd på 3-4 cm och lever de första dagarna på gulesäcken. Upp till tre ungar kan bo i en låda på 90 × 60 cm med en luftfuktighet på omkring 70 %, en varm plats på 32-35 °C, UVB och en mycket låg vattenskål. Ge ett ljummet bad flera gånger i veckan. Ungarna äter samma vilda örter som de vuxna, finhackade, och sepiaskal ska alltid ligga framme.

Låt dem växa långsamt för att undvika pyramidtillväxt. På sommaren ska de ut i sol och frisk luft i en tät, övertäckt inhägnad som skyddar mot fåglar, råttor och kyla. Friska ungar kan hålla en kortare vintervila än de vuxna, typiskt 8-12 veckor.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på skötselfel. De vanligaste är:

- Pyramidtillväxt: skölden växer i knölar. Beror på för mycket protein, för lite fiber, för lite kalk och UVB eller för torra förhållanden.
- Bensjukdom (metabolisk): mjuk sköld och deformerade ben och käkar vid för lite UVB, D3 eller kalk.
- Luftvägsinfektion: snuva, bubblande näsa och andning med öppen mun, vid kyla och drag. Kräver veterinär, och djuret ska isoleras från andra sköldpaddor.
- Muninflammation: gula, ostliknande beläggningar eller små blödningar i munnen. Smittsamt och kräver snabb behandling.
- Parasiter och magproblem: slemmig eller mycket lös avföring och viktminskning.
- Köldskador och uttorkning under vintervilan.

Vintervila kräver förberedelse. Bara friska djur i god vikt får gå i vintervila, och inte djur som precis har köpts. Kontrollera ögon, näsa, mun, öron och svans för tecken på sjukdom innan. Låt djuret fasta medan det står vid över 13 °C, så att tarmen töms: 2 veckor för djur under 1 kg, 3 veckor för djur på 1-1,5 kg och omkring en månad för djur på 2-3 kg. Bada det 3-4 gånger i veckan under fastan, så att det dricker. Vintervilan hålls vid 4-6 °C, antingen i en låda inne i en isolerad låda på en frostfri plats eller i ett kylskåp utan frysfack som bara används till sköldpaddan. Använd två termometrar, och flytta djuret genast om temperaturen närmar sig 2,5 °C. Väg djuret varje vecka eller varannan: tappar det mer än omkring 1 % av vikten på en månad, eller har det kissat, ska det väckas. Efter 8-16 veckor tas djuret upp, får ett ljummet bad och sätts under en värmelampa, så att det kan värma upp sig till minst 30 °C. Det ska börja äta inom en vecka; annars ska det till veterinär.

Kontakta en veterinär med reptilerfarenhet om djuret inte äter på ett par veckor, tappar vikt eller har vätska från näsan.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.